

the bricks that build a home

Nest in samenwerking met het Migratie Museum
Migratie Museum Den Haag
7 december 2018 | 20 januari 2019

Kunstenaars:
Quentley Barbara, Sara Blokland,
Lebohang Kganye, Anaïs López &
Amber Toorop.

Gastcurator:
Manon Braat

Wat betekent het om je thuis te voelen? Wat is de rol van familie, afkomst en stamboom voor het vormen van je identiteit en het gevoel ergens thuis te zijn, ook al ben je ver van huis? *The bricks that build a home* richt zich op dit universele en voor iedereen herkenbare onderwerp: thuis. Thuis kan een geografische plek zijn, een dorp of een land dat culturele waarden en historie in zich verenigt. Maar thuis is vooral de plek waar je je veilig voelt, jezelf kunt zijn, herkend en erkend wordt, de plek waar je niet hoeft uit te leggen waarom je er bent. Voor velen is thuis wellicht meest van alles de eigen directe leefomgeving, de plaats waar familieleden met al hun specifieke gedragingen en eigenzinnigheden samen komen en dezelfde geschiedenissen en verhalen delen, dezelfde taal spreken.

Het actuele politieke debat in Nederland rond migratie wordt gedomineerd door woorden als 'crisis', 'grensbewaking' en 'migratiedeals'. Gebrek aan kennis en angst voor het onbekende zorgen niet alleen voor misverstanden rond migratie maar gaan ook voorbij aan de complexiteit van de verplaatsing en ontheemding van het individu. Meer dan de helft van de Haagse bevolking heeft een migratie-achtergrond. De stad is mede vormgegeven door de vele groepen migranten die zich in de stad hebben gevestigd. Zij maakten van Den Haag hun thuis. Aan migranten in Nederland wordt vaak gevraagd waar ze vandaan komen. Een betere vraag zou zijn: "Waar ben je thuis?"

Sinds er mensen zijn, verplaatsen ze zich over de aarde. In de 21^e eeuw vluchten en migreren er meer mensen dan ooit tevoren overal ter wereld. Mensen op zoek naar veiligheid, vrijheid of naar meer kansen, een betere toekomst; naar een nieuw thuis. Huizen, banen, bezittingen en dierbaar worden achtergelaten, een onzekere toekomst

tegemoet getreden. In de nieuwe omgeving worden nieuwkomers niet zelden met argwaan en wantrouwen, of zelfs ronduit vijandig, ontvangen. Toch weten mensen een nieuw bestaan op te bouwen en wordt na verloop van tijd de nieuwe plek ook een nieuw thuis.

Migranten dragen verhalen en talen met zich mee. Die talen zijn zowel communicatiemiddel als drager van geschiedenissen, collectieve herinneringen, waarden en esthetiek van een cultuur. Het zich vestigen op een nieuwe plek gaat vaak gepaard met een gedeeltelijk verlies van taal en identiteit, omdat men voortdurend wordt geconfronteerd met de complexiteit en de machtsdynamiek tussen de talen en culturele tradities van het vroegere en het huidige thuis. Het met de eigen familie delen van de oude culturele tradities, de moedertaal, de geloofsbelijdenis en de herinneringen aan het moederland, spelen een belangrijke rol bij het zich eigen maken van de nieuwe plek. Het leren van een nieuwe taal en het leven in een nieuwe culturele realiteit zorgt tegelijkertijd ook voor het ontstaan van een meervoudige culturele identiteit. Ook wordt de nieuwe woonomgeving hervormd en verrijkt door het toevoegen van elementen uit de oude cultuur.

De kunstenaars van **The bricks that build a home** - (inter)nationale kunstenaars met en zonder migratie-achtergrond - houden zich in hun praktijk bezig met vraagstukken rond migratie, ontheemding, belonging en koloniale geschiedenis, die in grote mate heeft bijgedragen aan de huidige Nederlandse bevolkingssamenstelling. Ze gebruiken veelal genealogisch onderzoek en persoonlijke familiegeschiedenissen en -verhalen om hun eigen identiteit en hun eigen 'thuis' te onderzoeken. In de tentoonstelling presenteren ze zowel uiteenlopende vormen van familieportretten en -scènes als voorstellingen die op abstracte manier thematiek rond 'thuishoren' centraal stellen.

De kunstwerken maken duidelijk hoezeer familielevens en leefomgevingen van elkaar kunnen verschillen, maar laten tegelijkertijd de universele betekenis van het 'thuis zijn' zien. Familie als een sociale eenheid is een concept. De leden van de familie leiden hun eigen leven, gaan nieuwe verbindingen aan en creëren nieuwe families. En als ze samen komen delen ze iets dat door hun gemeenschappelijke ervaringen en herinneringen geen woorden behoeft en dat voor een buitenstaander even ondoorgrondelijk als herkenbaar is.

Quentley Barbara (Curaçao) studeerde afgelopen zomer af aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten (KABK) en won de Jan Roëde Award met zijn afstudeerwerk *The Foreigners*. In het werk heeft Barbara de relatie die hij heeft met zijn familie, en die volgens hem sterk deel uitmaakt van zijn biografie, willen verbeelden. Met ogenschijnlijk inferieure materialen als karton en gaffer tape heeft hij portretten gemaakt van zijn familieleden. Voor de presentatie in het Migratie Museum voegde Barbara enkele portretten van familieleden aan *The Foreigners* toe.

Op Curaçao wordt er volgens Barbara heel anders gekeken naar en omgegaan met materiaal dan in Nederland. Hier wordt veel waardevol materiaal weggegooid dat makkelijk hergebruikt zou kunnen worden. Toen Barbara een keer een grote partij verhuisdozen op straat vond die nog in prima staat waren, besloot hij met het karton te werken. Hij verzamelde foto's van de familieleden en modelleerde het karton van de uitgevouwen dozen met stanleymes en tape zoveel mogelijk naar hun gelijkenis, zoals andere beeldhouwers dat doen met beitels en steen of hout.

De motivatie om zijn familieleden af te beelden komt voort uit de overtuiging om met zijn werk dichtbij zichzelf te moeten blijven. Tegelijkertijd voelt hij zich een buitenbeentje in zijn familie — als enige werd hij geen elektrotechnicus, maar kunstenaar. Die uitzonderingspositie is niet altijd eenvoudig geweest, maar uiteindelijk zegt Barbara veel aan zijn familieleden, met name zijn ouders, te danken te hebben.

Tijdens het werken liet Barbara zich leiden door de emoties die hij voelde ten opzichte van elk familielid. Bovendien wordt ook de dynamiek tussen de familieleden onderling enigszins duidelijk aan de hand van de positionering, oogopslag en kijkrichting van de individuele koppen.

Quentley Barbara studeerde aan de KABK in Den Haag en volgde de oriëntatieopleiding Beeldende Kunst aan het Instituto Buena Vista, Curacao Center for Contemporary Art in Willemstad. Dit najaar was in AFSLAG BLV, de dependance van Museum Belvédère in de Heerenveense School, werk te zien van Barbara in de tentoonstelling *Nieuwe Oogst*.

Sara Blokland (Nederland) is beeldend kunstenaar, onderzoeker en curator. Als kunstenaar is ze voornamelijk bezig met fotografie en film. Haar werk reflecteert op de complexe rol van dit medium in relatie tot sociale geschiedenissen, geschiedenissen van individuen, het concept 'familie' en cultureel erfgoed. Daarbij becommentarieert Blokland zowel het medium als de inhoud. De werken van Blokland hebben een sterke focus op het portret en het landschap als onderdeel van identiteit en geheugen. Ze legt verbanden met bredere thema's, zoals migratie, koloniale erfenissen en culturele onthechting.

Reproduction of Family (part II) bestaat uit een landschap van familiale herinneringen en sociale verhoudingen in de vorm van familiefoto's geprint op porseleinen borden en boeken over hoe exotische planten het best gedijen in koude westerse landen. Dit is het tweede hoofdstuk in een doorlopend verhaal over fotografie, familiegeschiedenis en migratie. Met tekst, video en fotografische afbeeldingen van en uit de familie Blokland reflecteert de kunstenaar op de manier waarop fotografie in (etnografische) musea doorgaans gebruikt is: witte mensen worden veelal individueel in beeld gebracht, mensen van kleur uit andere delen van de wereld juist vaak als groep. Deze installatie is feitelijk een heronderhandeling met betrekking tot de representatie van (Bloklands) identiteit en erfgoed.

De dag dat mijn vader een Surinamer werd bestaat uit prints van pagina's uit het dagboek dat Blokland maakte samen met haar vader tijdens een reis naar Suriname. Het was voor het eerst na 25 jaar dat haar vader zijn moederland bezocht om afscheid te nemen van familieleden. Het zou zijn laatste reis naar Suriname worden. De prints van het dagboek bestaan uit teksten en foto's van Blokland en haar vader die hun gevoelens over de reis weergeven.

Sara Blokland studeerde aan de Rietveld Academie en het Sandberg Instituut in Amsterdam. Ook heeft ze een MA in Film & Photographic Studies van de Universiteit Leiden. Haar werken zijn op verschillende plekken tentoongesteld, zoals in het Kumho Museum (Seoul, Korea), Gallery Lmak-projects (New York), het Stedelijk Museum Amsterdam, MMKA (Arnhem) en het Gemeentemuseum Den Haag. Haar werk maakt deel uit van een aantal particuliere en openbare collecties, zoals de ABN-AMRO Collectie, de Rabobank Collectie, Museum of Fine Arts in Houston en het Gemeentemuseum Den Haag.

Lebohng Kganye (Zuid-Afrika) is een in Johannesburg gevestigde kunstenaar, wiens jonge oeuvre voortkomt uit haar onderzoek naar haar eigen familiegeschiedenis. Nadat haar moeder was overleden, begon Kganye de geschiedenis van haar familie na te gaan. De speurtocht werd bemoeilijkt door het apartheidsregime, dat zwarte mensen naar steeds weer een ander homeland had verbannen. Homelands, in het Afrikaans thuislanden genoemd, waren plekken waar de zwarte bevolkingsgroepen en de bevolkingsgroepen van kleur verplicht moesten

wonen tijdens de apartheid. Bovendien vond Kganye verschillende versies van haar eigen achternaam. Bij het inschrijven op steeds nieuwe verblijfplekken, werden de achternamen vaak verkeerd gespeld door de ambtenaren van het apartheidregime.

De animatiefilm *The Pied Piper's Voyage* is het resultaat van Kganyes zoektocht langs ooms en tantes die ze niet kende en door talloze familiealbums. In de film is de kunstenaar zelf te zien, gekleed in het pak van haar grootvader, gevolgd door allerlei familieleden. Haar fotografische reis lijkt een diepzinnige reactie op verlies en rouw te zijn, niet enkel van individuen, maar ook van geschiedenis, taal en orale cultuur. Door zich te verdiepen in en te verbinden met haar familieleden - zowel de levenden als de overledenen - is haar werk feitelijk een reconstructie van haar identiteit.

Lebohang Kganye studeerde fotografie aan de Photo Market Workshop in Johannesburg en deed Fine Arts aan de University of Johannesburg, Zuid-Afrika. Haar werken zijn op verschillende plekken tentoongesteld, zoals in het Pretoria Art Museum en IZIKO South African National Gallery in Zuid-Afrika, Kunsthal KAdE in Amersfoort, Huis Marseille in Amsterdam en Somerset House in Londen. Ook maakt haar werk deel uit van een aantal particuliere en openbare collecties, zoals de Walther Collection in New York, National Museum of Mali in Bamako and Standard Bank in Johannesburg.

Anaïs López (Nederland) is kunstenaar en documentair fotograaf. Ze werkt met stilstaande en bewegende beelden. Daarbij kiest ze er bewust voor om buiten de bekende paden van presentatiemethoden en platforms te treden. Haar werk vertrekt vanuit het leven in de stad en de plek die de mens daar inneemt. Ze legt de interacties tussen stad en mens vast: een close-up op het individu wisselt ze af met een beeld van de stad waarin wordt geleefd en zo verbindt ze private en publieke realiteit. Heel vaak gaan haar projecten niet alleen over hoe we omgaan met onze directe omgeving, maar ook hoe we omgaan met 'de ander'.

The Migrant is een multimediaal project, geproduceerd door Prospektor, over een vogel die López zag toen ze in Singapore was. Ze dook in de bijzondere geschiedenis van de kleine zangvogel die vanuit Indonesië naar Singapore was gekomen en zich in de lawaaiige stad ontpopte tot gehate schreeuwlelijk. In *The Migrant* komen gevolgen van snelle stedelijke ontwikkeling en de positie van de ongewenste vreemdeling samen. Het vogeltje, de Javaanse Myna, verbeeldt treffend de omgang van mensen met ongewenste elementen in de maakbare wereld. Het verhaal van een opgejaagd zangvogeltje wordt door López verteld als metafoor voor de migrant.

Anaïs López studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag en deed een Master Narratieve documentaire structuren aan de AKV / St. Joost Academy in Breda. In 2016 richtte

López samen met Marga Rotteveel Docking Station op, een initiatief dat fotografen helpt met het ontwikkelen en verder brengen van sociaal geëngageerde verhalen. Haar werk is te zien geweest op diverse plekken zoals op het Krakow Photo Festival in Polen, het Stedelijk Museum en het Tropenmuseum in Amsterdam en op Fotodok in Utrecht. *The Migrant* was dit jaar genomineerd voor een Gouden Kalf voor beste Interactive.

Amber Toorop (Nederland) onderzoekt in haar werk de manier waarop mensen zich verbonden voelen met een thuis. Voor haar is het niet vanzelfsprekend dat iedereen zich automatisch thuis voelt in een ander land of in een vreemde omgeving. In hoeverre hebben uitingen van de oorspronkelijke cultuur invloed op het gevoel van je 'thuis' voelen? Ze onderzoekt dit door te kijken hoe verbondenheid tot uitdrukking komt in de interieurs, alledaagse handelingen, symbolen en rituelen. Door haar kunst te combineren met archiefmateriaal en familiefoto's creëert ze nieuwe betekenissen. Het verleden versmelt met het heden. Toorops foto's roepen het gevoel op van een herinnering aan een vergeten thuis.

In haar project *G'lijk weleer, mijn lieve schat*, staan vier generaties Indische Nederlanders in Nederland centraal. Deze groep wordt gekenmerkt door een sterke identiteit en is gevormd door een traumatische geschiedenis. Met behulp van een familiearchief en nieuw beeldmateriaal vertelt Toorop op intieme wijze het migratieverhaal van haar eigen familie en haar persoonlijke zoektocht naar haar Indische afkomst. Er bestaat onder Indische Nederlanders een culturele verbondenheid met een land dat zij kenden als Nederlands-Indië en dat nu Indonesië is.

In het werk focust Toorop op een wereld die alleen nog in herinneringen en associatieve details bestaat. Op metaforische wijze verbeeldt zij een minder bekende periode in de Nederlandse geschiedenis die zich moeilijk onder woorden laat brengen. Hoewel die geschiedenis gerelateerd is aan een plek in een tijd waarheen niet teruggekeerd kan worden, spelen het gevoel en het verlangen naar dat 'thuis' een grote rol. Tegelijkertijd snijdt het werk een breder thema aan dat opgaat voor een grotere groep migranten en hun nakomelingen.

Amber Toorop studeerde Grafische Vormgeving aan het SintLucas in Bostel en vervolgens Documentaire Fotografie aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. Ze heeft aan exposities meegedaan in onder andere Pulchri Studio en bij Art The Hague in Den Haag, Melkweg Gallery en Kers Gallery in Amsterdam en WORM en het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam.